

Βιβλιογραφική ενημέρωση

Νοσήματα συνδετικού ιστού

Αντώνης Φανουριάκης

Κλινική Ρευματολογίας, Κλινικής Ανοσολογίας και Αλλεργίας ΠΑΓΝΗ

Λάρινακα, 24/10/2015

Περίγραμμα

- **Συστηματικός ερυθηματώδης λύκος**
  - Παθογένεση
  - Ενεργότητα – Βλάβη - Συννοσηρότητες
  - Θεραπεία
- **Σύνδρομο Sjögren**
  - Πρόγνωση
  - Θεραπεία
- **Φλεγμονώδεις μυοπάθειες**
  - Κλινικές εκδηλώσεις
  - Θεραπεία

Περίγραμμα

- **Συστηματικός ερυθηματώδης λύκος**
  - Παθογένεση
  - Ενεργότητα – Βλάβη - Συννοσηρότητες
  - Θεραπεία
- **Σύνδρομο Sjögren**
  - Πρόγνωση
  - Θεραπεία
- **Φλεγμονώδεις μυοπάθειες**
  - Κλινικές εκδηλώσεις
  - Θεραπεία

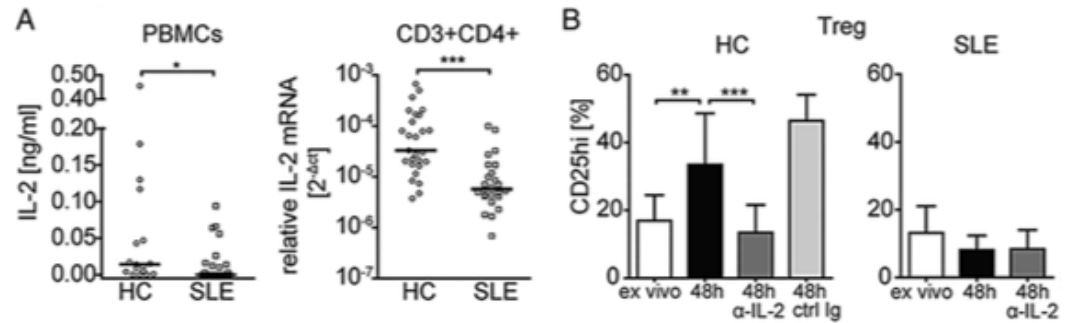
IL-2 and T-regs in human SLE

- Διαταραχές T-regs τον ΣΕΛ
- Σχετιζόμενες με ανεπάρκεια IL-2 σε ζωικά μοντέλα ΣΕΛ (Humrich JY, PNAS, 2010)

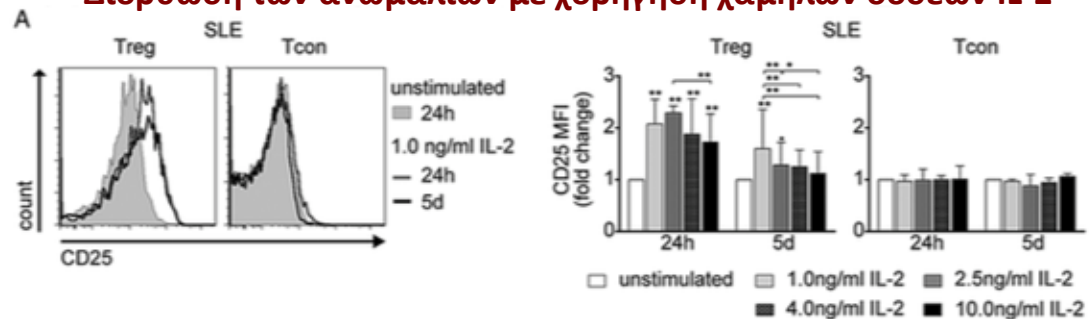
- 61 ασθενείς με ΣΕΛ
- 52 υγιείς δότες

Ανάλυση μονοκυτταρων περιφερικού αίματος

Αριθμητικές και δυσλειτουργικές ανωμαλίες T-regs σε ασθενείς με ΣΕΛ

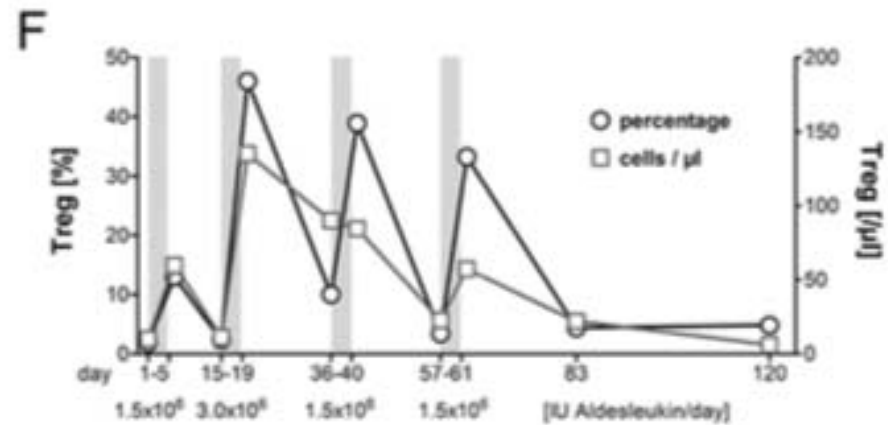
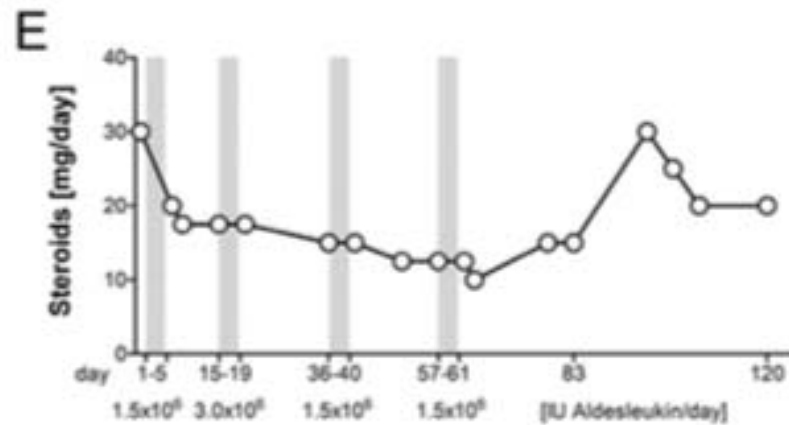
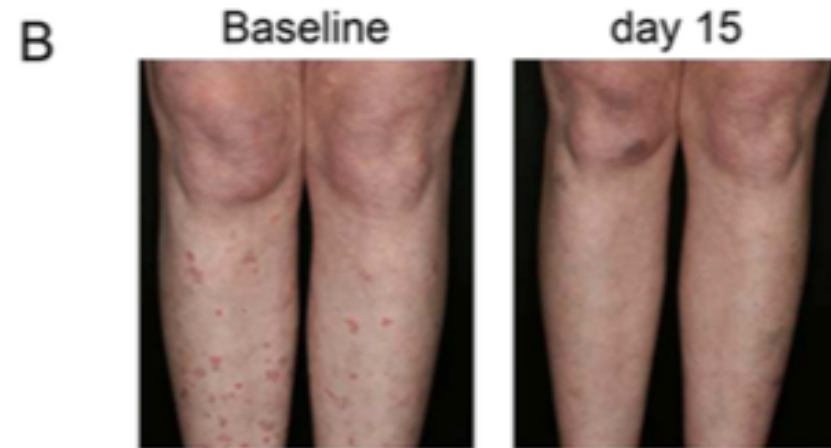
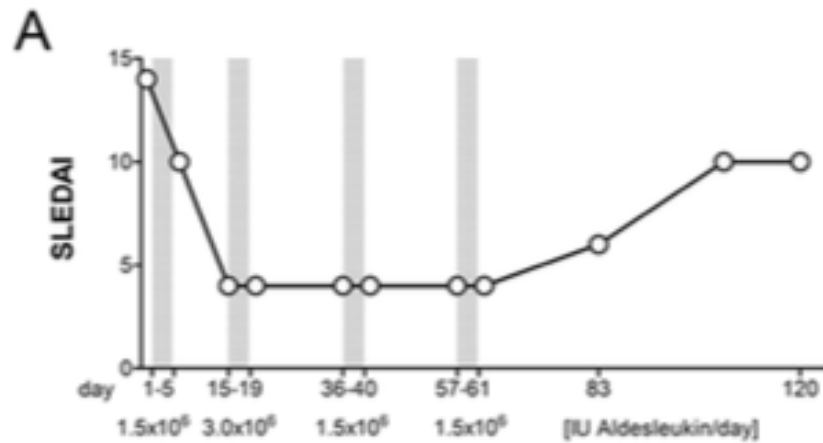

Διόρθωση των ανωμαλιών με χορήγηση χαμηλών δόσεων IL-2

Συμπέρασμα: Οι διαταραχές των T-regs στον ανθρώπινο ΣΕΛ σχετίζονται με ανεπάρκεια της IL-2

IL-2 and T-regs in human SLE

Prolonged remission in Caucasian patients with SLE: prevalence and outcomes

Margherita Zen, Luca Iaccarino, Mariele Gatto, Silvano Bettio, Linda Nalotto, Anna Ghirardello, Leonardo Punzi, Andrea Doria

Κλινικό ερώτημα: Ποιό επίπεδο ενεργότητας είναι αποδεκτό μακροχρόνια στον ΣΕΛ;

Σκόπος και μέθοδοι: Ανεύρεση ασθενών με ΣΕΛ που βρίσκονται σε μακροχρόνια παγιωμένη ύφεση και συσχέτιση με βλάβη (SDI) – Αναδρομική μελέτη παρατήρησης

3 κατηγορίες ύφεσης (SLEDAI-2K):

- 1) Πλήρης ύφεση:** Απουσία ενεργότητας (SLEDAI-2K=0) σε ασθενείς χωρίς κορτικοειδή και ανοσοκατασταλτικά
- 2) Κλινική ύφεση χωρίς κορτικοειδή:** Ορολογικά ενεργός κλινικά ανενεργός (SACQ) νόσος χωρίς κορτικοειδή
- 3) Κλινική ύφεση με κορτικοειδή:** SACQ νόσος υπό πρεδνιζόνη 1-5 mg/d

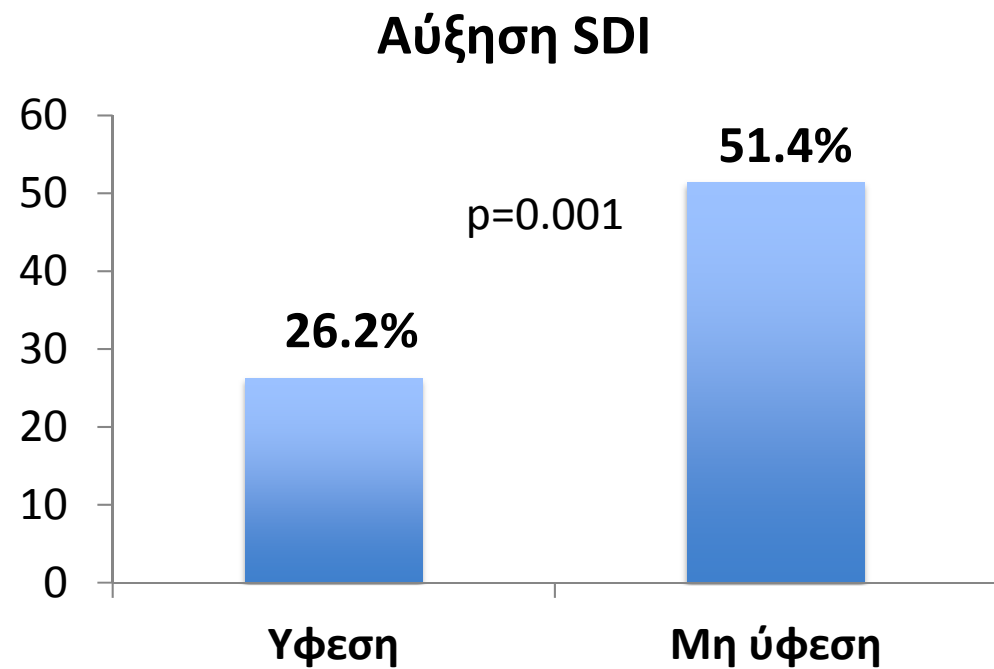
Prolonged remission in Caucasian patients with SLE: prevalence and outcomes

Margherita Zen, Luca Iaccarino, Mariele Gatto, Silvano Bettio, Linda Nalotto, Anna Ghirardello, Leonardo Punzi, Andrea Doria

- 224 ασθενείς με τακτική παρακολούθηση
- 84 σε μακροχρόνια ύφεση (37%)

Table 4 Multivariate analysis: risk factors for damage accrual over the follow-up

	B	p Value	OR	95% CI	
Unremitted disease	0.927	0.008	2.527	1.279	4.992
High-dose intravenous methylprednisolone	0.856	0.026	2.355	1.107	5.009
Pre-existing organ damage	0.298	0.355	1.348	0.716	2.537
Glomerulonephritis	-0.349	0.353	0.705	0.337	1.474
NP-SLE	0.795	0.111	2.215	0.834	5.883
Vasculitis	0.366	0.453	1.442	0.555	3.746
Haematological manifestations	-0.034	0.914	0.966	0.517	1.807
Skin involvement	0.159	0.708	1.172	0.511	2.687
Gender (female)	-0.434	0.331	0.648	0.271	1.552
Low C3 or C4	-0.910	0.095	0.403	0.138	1.171
Anti-dsDNA Abs	0.513	0.281	1.671	0.657	4.250
Constant	-1.138	0.048	0.321		

Συμπέρασμα: Η μακροχρόνια ύφεση αποτρέπει από τη συσσώρευση βλάβης

Definition and initial validation of a Lupus Low Disease Activity State (LLDAS)

Kate Franklyn,¹ Chak Sing Lau,² Sandra V Navarra,³ Worawit Louthrenoo,⁴ Aisha Lateef,⁵ Laniyati Hamijoyo,⁶ C Singgih Wahono,⁷ Shun Le Chen,⁸ Ou Jin,⁹ Susan Morton,¹⁰ Alberta Hoi,¹ Molla Huq,¹¹ Mandana Nikpour,¹¹ Eric F Morand,¹ for the Asia-Pacific Lupus Collaboration

Κλινικό ερώτημα: Ποιό επίπεδο ενεργότητας είναι αποδεκτό μακροχρόνια στον ΣΕΛ;

Σκοπός: Δημιουργία και επαλήθευση ενός δείκτη χαμηλής ενεργότητας (LLDAS)

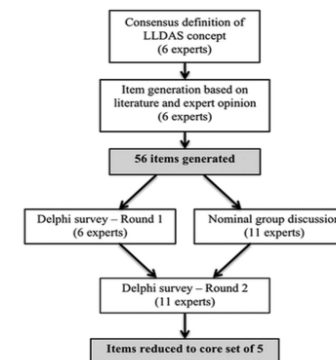
Μέθοδος: 1) Μέθοδος Delphi

2) Αναδρομική προοπτική μελέτη παρατήρησης (retrospective cohort study)

Definition and initial validation of a Lupus Low Disease Activity State (LLDAS)

Kate Franklyn,¹ Chak Sing Lau,² Sandra V Navarra,³ Worawit Louthrenoo,⁴ Aisha Lateef,⁵ Laniyati Hamijoyo,⁶ C Singgih Wahono,⁷ Shun Le Chen,⁸ Ou Jin,⁹ Susan Morton,¹⁰ Alberta Hoi,¹ Molla Huq,¹¹ Mandana Nikpour,¹¹ Eric F Morand,¹ for the Asia-Pacific Lupus Collaboration

LLDAS definition

Disease activity

SLEDAI-2K ≤ 4 , with no activity in major organ systems (renal, CNS, cardiopulmonary, vasculitis, fever) and no haemolytic anaemia or gastrointestinal activity

SELENA-SLEDAI physician global assessment (PGA, scale 0–3) ≤ 1

No new features of lupus disease activity compared with the previous assessment

Immunosuppressive medications

Current prednisolone (or equivalent) dose ≤ 7.5 mg daily

Well tolerated standard maintenance doses of immunosuppressive drugs and approved biological agents, excluding investigational drugs.

Συσχέτιση με εξάρσεις και συσσώρευση βλάβης

191 ασθενείς με μέση διάρκεια παρακολούθησης 3.9 έτη «έπιασαν» τα κριτήρια LLDAS

Όσοι πέρασαν > 50% του χρόνου παρακολούθησης σε LLDAS είχαν σαφώς μικρότερη συσσώρευση βλάβης από όσους πέρασαν < 50% (p=0.0007)

Συμπέρασμα:

Η συνεχής χαμηλή ενεργότητα σχετίζεται με καλύτερη πρόγνωση στον ΣΕΛ

Table 5 The association of LLDAS with subsequent flare

Outcome	Time-dependent proportional hazards model (independent variable: % time (<50% or ≥50%) in LLDAS)		
	HR*	95% CI	p Value
Flare at subsequent visits regardless of severity	0.63	0.52 to 0.77	<0.0001
Mild-moderate flare at subsequent visits	0.93	0.75 to 1.16	0.53
Severe flare at subsequent visits	0.16	0.09 to 0.27	<0.0001

Table 6 The association of LLDAS duration with flares, need for immunosuppressive treatment and damage accrual, during follow-up

Outcome	Linear regression (independent variable: total duration of LLDAS)		
	Coefficient	95% CI	p Value
Change in SDI	-0.06	-0.18 to 0.07	0.370
Total number of immunosuppressants used during study	-0.17	-0.26 to -0.09	<0.0001
Increase in the number of flares during follow-up	-0.38	-0.70 to 0.07	0.018

Σοβαρές λοιμώξεις/νοσηλίες σε ασθενείς με ΣΕΛ

Σκοπός: Συχνότητα νοσηλειών ασθενών με ΣΕΛ λόγω σοβαρής λοίμωξης 1996-2011 και σχετιζόμενη θνητότητα

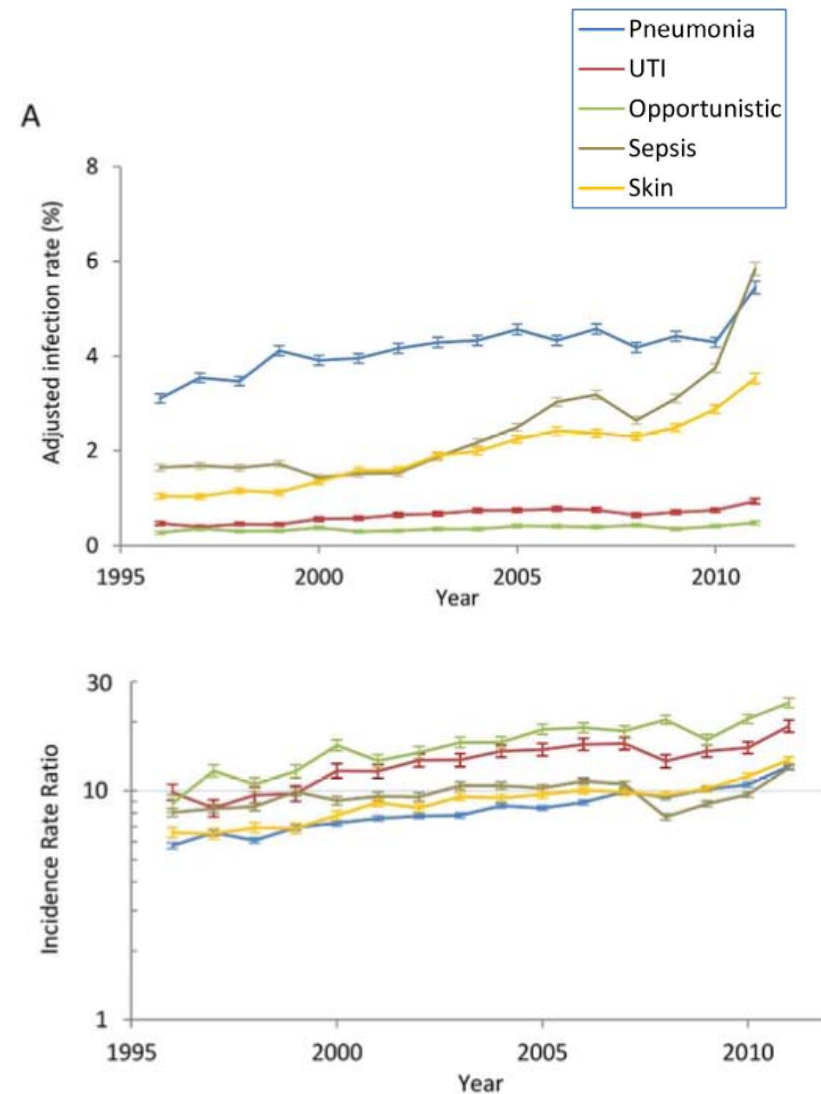
Μέθοδοι: US Nationwide Inpatient Sample

Συχνότητα νοσηλειών για:

1. Σήψη
2. UTI
3. Πνευμονία
4. Ευκαιριακές
5. Λοιμώξεις δέρματος

για την περίοδο 1996-2011 και σύγκριση με το γενικό πληθυσμό

Συμπέρασμα: Σημαντική αύξηση της συχνότητας νοσηλειών λόγω λοίμωξης σε ασθενείς με ΣΕΛ μεταξύ 1996-2011

Νεφρίτιδα ΣΕΛ – Η δεκαετία της MAINTAIN

AZA vs. MMF για αγωγή συντήρησης σε νεφρίτιδα ΣΕΛ

Σκοπός: 10ετή αποτελέσματα της μελέτης MAINTAIN – προγνωστικοί παράγοντες καλής νεφρικής έκβασης

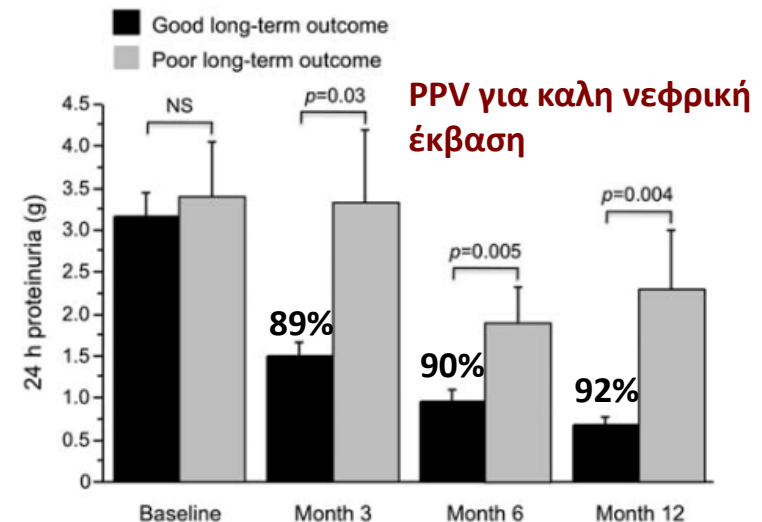
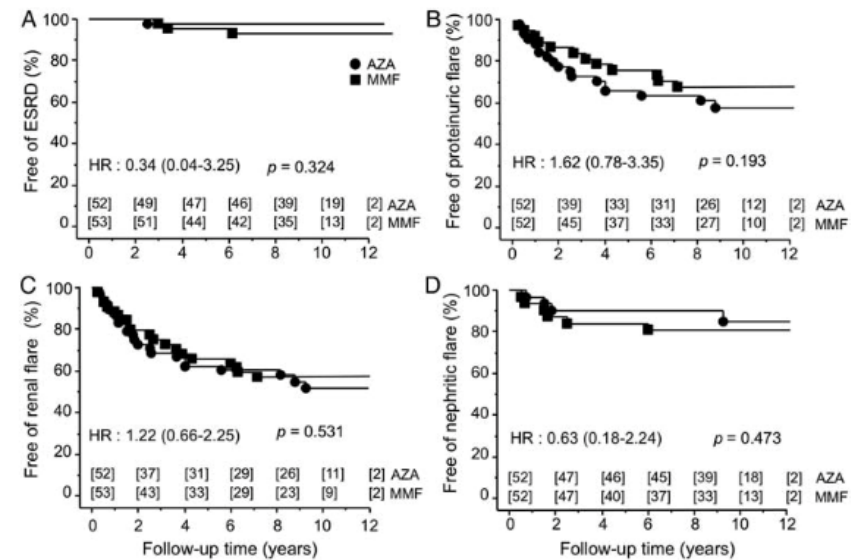
Μέθοδοι: 105 ασθενείς με LN (2002-06) – 13 lost to follow-up

Εκβάσεις:

1. Θνητότητα
2. ESRD
3. Νεφρικές εξάρσεις
4. 24h Upr

Συμπέρασμα:

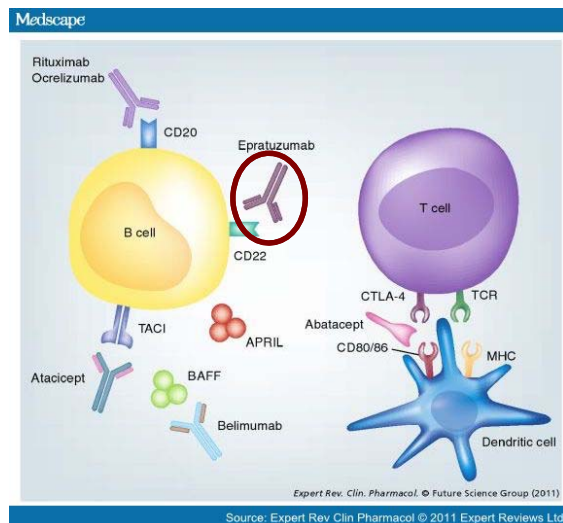
1. Μακροχρόνια ισοδυναμία MMF και AZA ως αγωγή συντήρησης στον ΣΕΛ
2. Σημαντική θετική προγνωστική αξία της πρώιμης μείωσης της Upr για καλή 10ετή έκβαση

Κλινικές δοκιμές

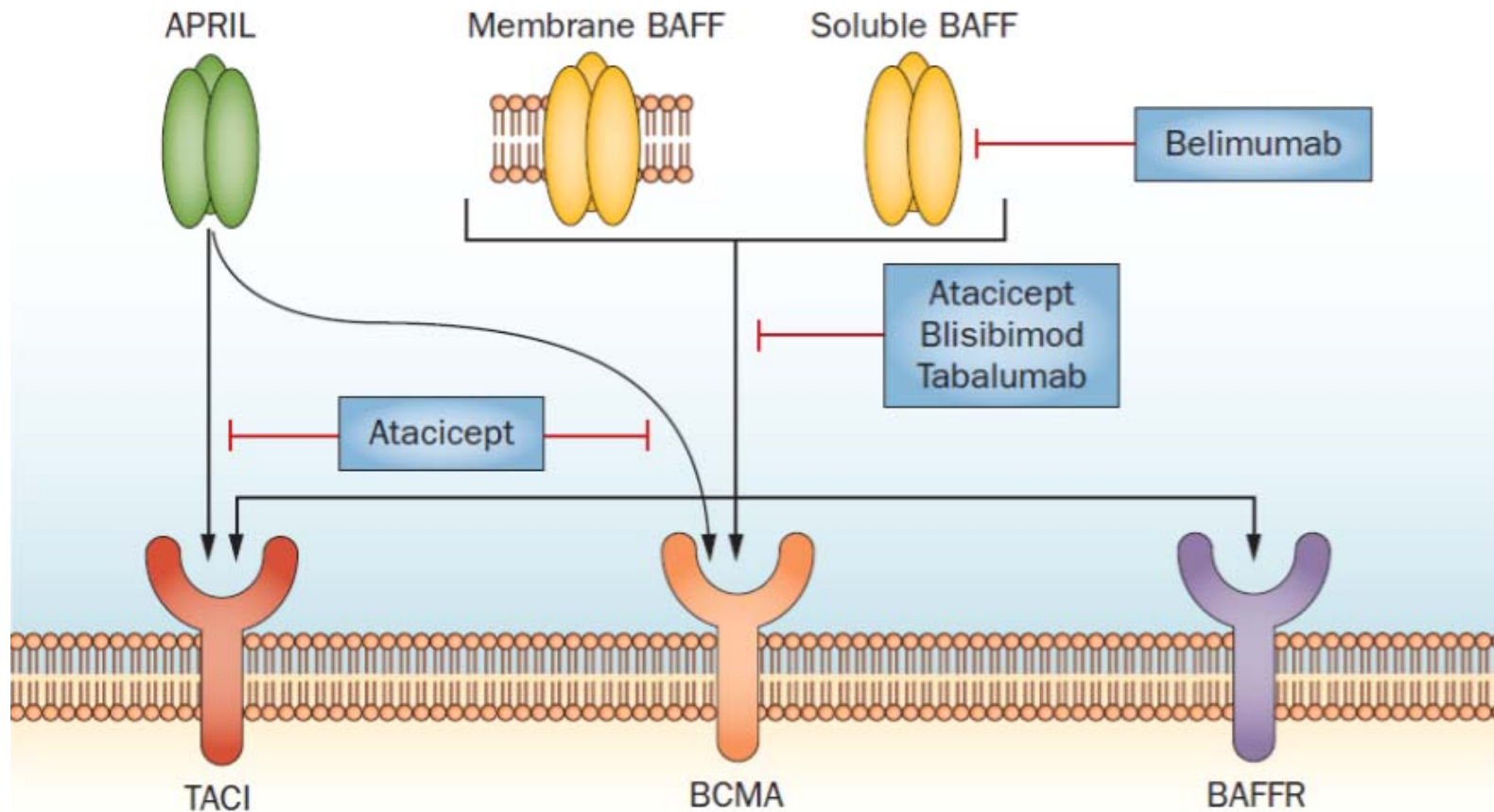
2015: Η αποτυχία του epratuzumab

UCB announces Phase 3 clinical trial program for epratuzumab in Systemic Lupus Erythematosus did not meet primary endpoint

Κλινικές δοκιμές βιολογικών φαρμάκων

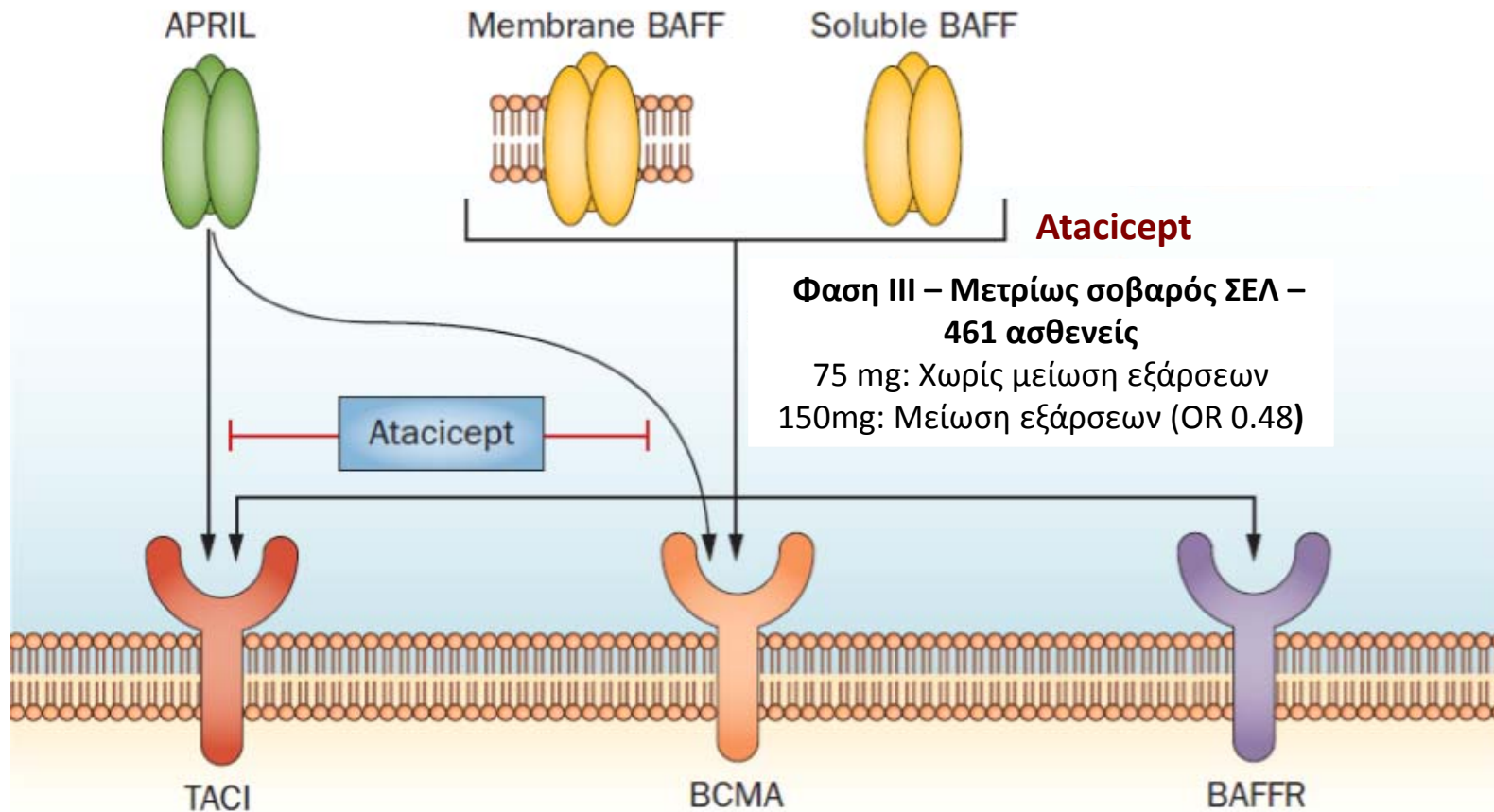
Ο άξονας BAFF-APRIL

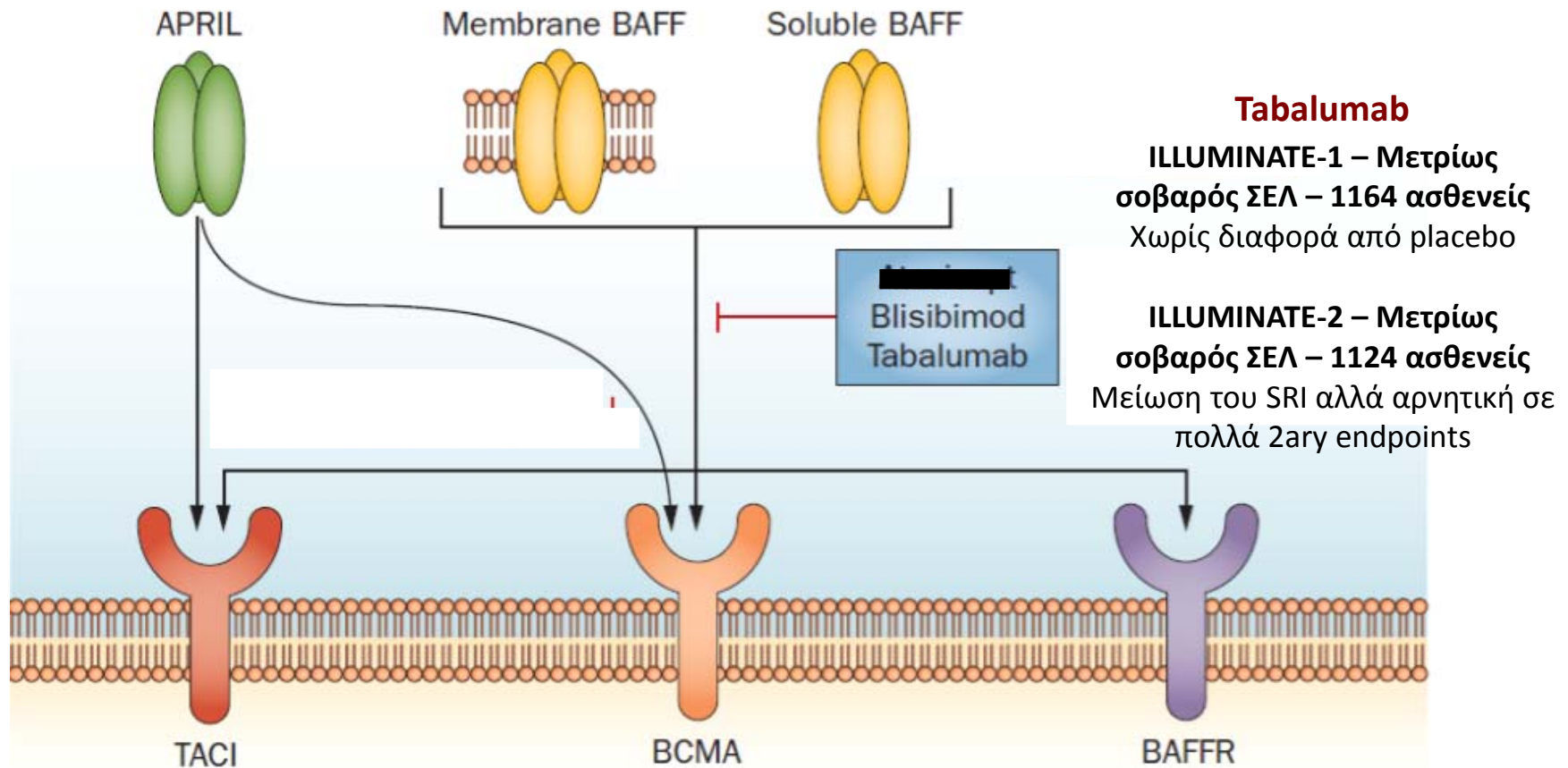
Κλινικές δοκιμές βιολογικών φαρμάκων

Atacicept

Κλινικές δοκιμές βιολογικών φαρμάκων

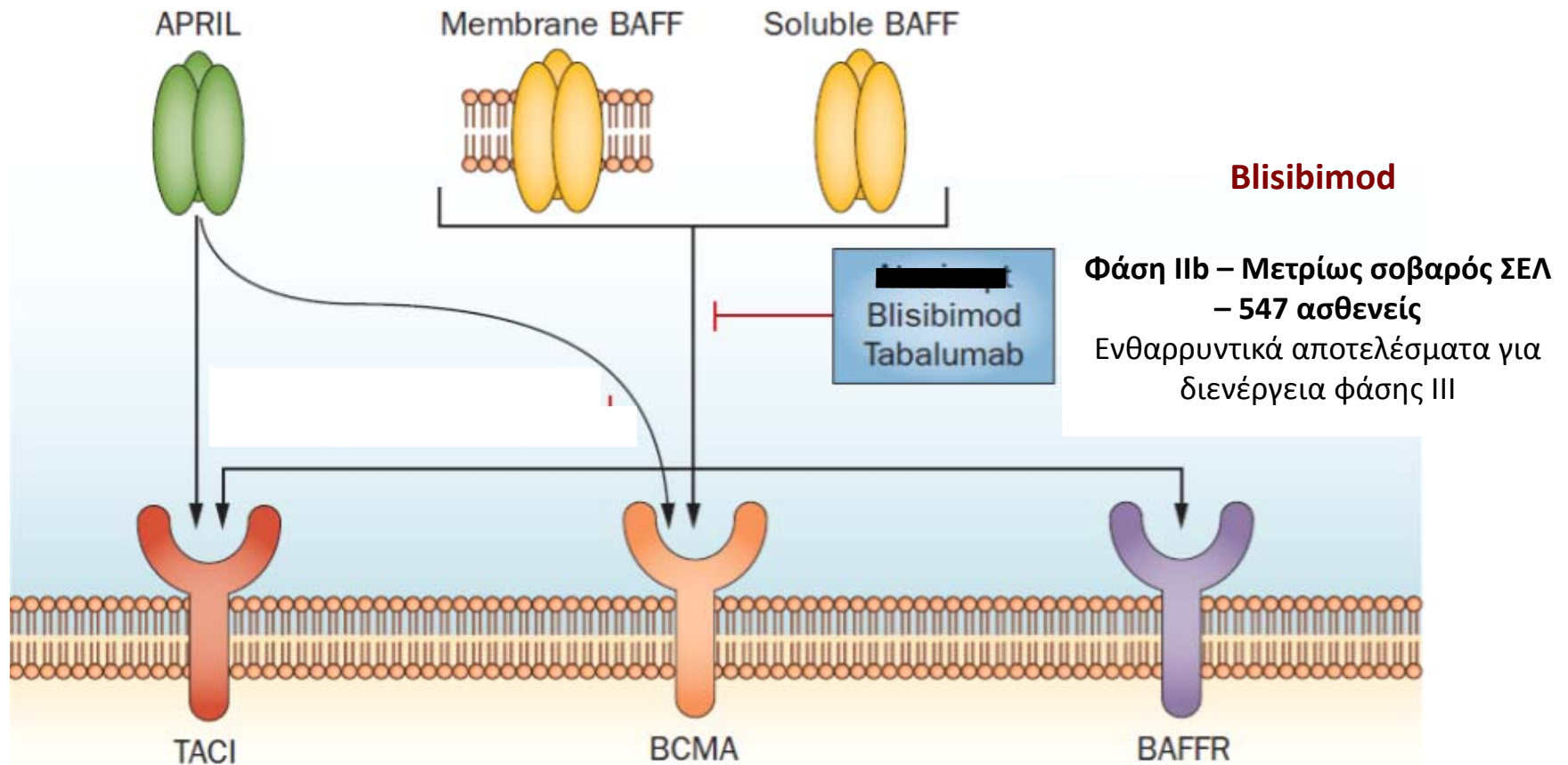
Tabalumab - Blisibimod

Κλινικές δοκιμές βιολογικών φαρμάκων

Tabalumab - Blisibimod

Περίγραμμα

- **Συστηματικός ερυθηματώδης λύκος**
  - Ενεργότητα – Βλάβη - Συννοσηρότητες
  - Θεραπεία
- **Σύνδρομο Sjögren**
  - Πρόγνωση
  - Θεραπεία
- **Φλεγμονώδεις μυοπάθειες**
  - Κλινικές εκδηλώσεις
  - Θεραπεία

Αντισώματα στο SS πριν τη διάγνωση της νόσου

Σκοπός: Πόσο νωρίς εμφανίζονται αυτοαντισώματα σε ανθρώπους που αναπτύσσουν στη συνέχεια σύνδρομο Sjögren

Μέθοδοι: Nested case-control study

Malmö primary SS registry and 2 Swedish healthcare biobanks

- 117 ασθενείς με 1οπαθές SS → 175 δείγματα ορού πριν τη διάγνωση του SS
- 117 controls
- Έλεγχος για ANA, RF, anti-Ro, anti-La

Αποτελέσματα:

- Τουλάχιστον 1 αυτοαντίσωμα παρόν: **81% των ασθενών** (ANA > RF > anti-Ro > anti-La)
- Ως και 20 έτη πριν τη διάγνωση της νόσου (**median 4.3-5.1 έτη**)
- anti-Ro/anti-La σχετιζόμενα με διάγνωση σε νεαρή ηλικία και σοβαρό φαινότυπο

Συμπέρασμα: Παρουσία αυτοαντισωμάτων στον ορό ασθενών με SS πολλά χρόνια (ίσως και πάνω από 20) πριν τη διάγνωση

Προσυμπτωματικός έλεγχος σε επιλεγμένα άτομα;

Systemic activity and mortality in primary Sjögren syndrome: predicting survival using the EULAR-SS Disease Activity Index (ESSDAI) in 1045 patients

Spanish Group of Autoimmune Diseases (GEAS)-SS Study Group

1045 ασθενείς με pSS

Σκοπός: Συσχέτιση ενεργότητας νόσου στη διάγνωση με θνητότητα

Μέθοδος: Πολυπαραγοντική μελέτη παλινδρόμησης – Καμπύλες επιβίωσης

Μέσο follow-up: 117 μήνες – 115 ασθενείς πέθαναν (11%)

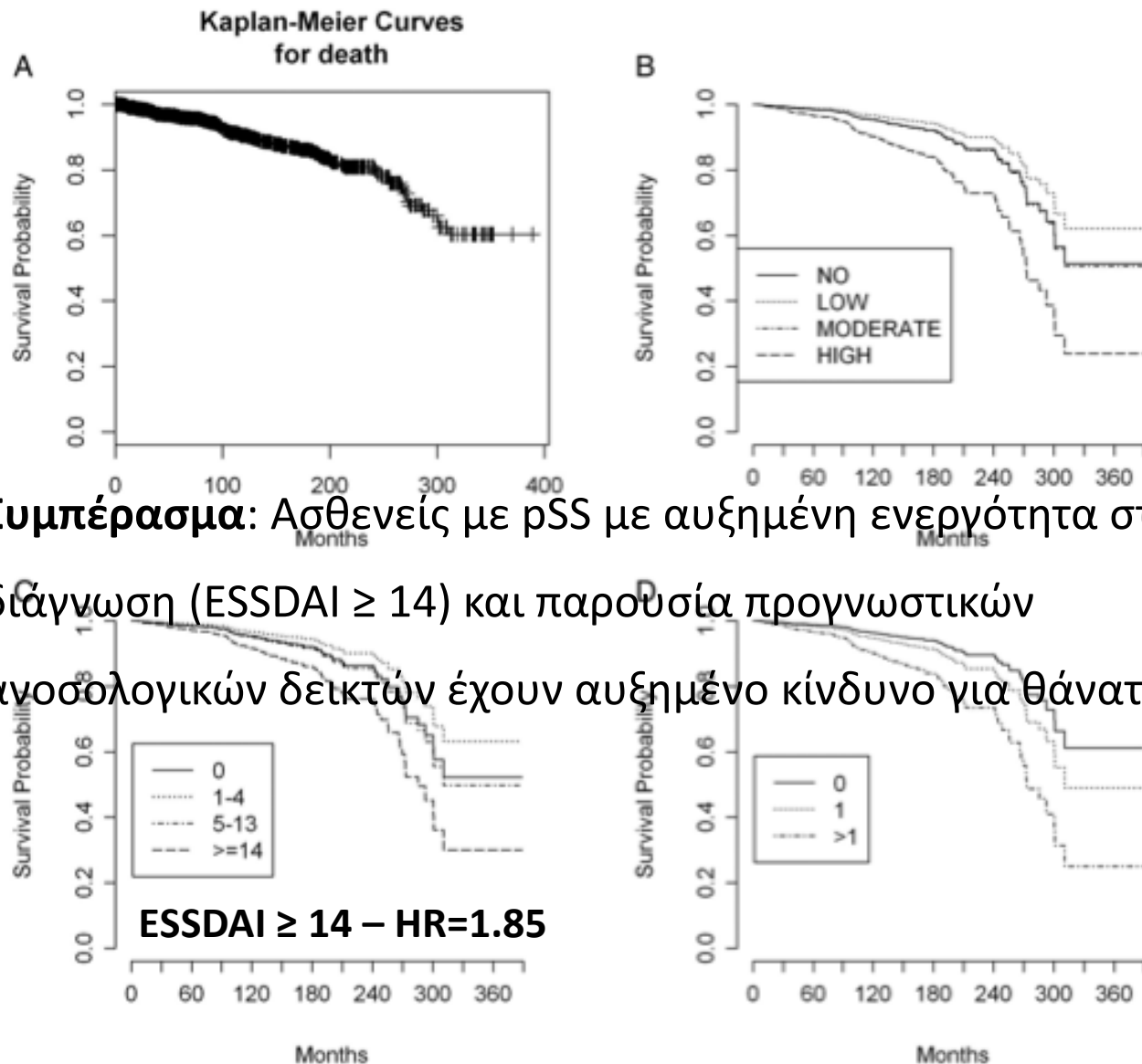
Baseline προγνωστικοί παράγοντες: 1) Άρρεν φύλο, 2) Κρυοσφαιρίνες, ↓ C4

Μεγαλύτερος κίνδυνος: Ύπαρξη > 1 προγνωστικών παραγόντων

- Λεμφοπενία
- anti-La
- Μονοκλωνική γαμμαπάθεια
- ↓C3, ↓C4 και/ή κρυοσφαιρίνες

HR: 2.82

Systemic activity and mortality in primary Sjögren syndrome: predicting survival using the EULAR-SS Disease Activity Index (ESSDAI) in 1045 patients

The prognostic value of routinely performed minor salivary gland assessments in primary Sjögren's syndrome

- 174 ασθενείς με pSS – 16 με non-Hodgkin λέμφωμα (NHL)
- Αναδρομική ανασκόπηση φακέλων και βιοψιών σιελογόνων αδένων
- Συσχέτιση:
  - Ιστολογικών ευρημάτων [lymphocytic focus score (LFS) και κλάσματα IgA, IgG, IgM πλασματοκυττάρων]

με

- Κλινική έκβαση: Κυρίως NHL
- Κλινικούς δείκτες (ESSDAI και εξωαδενικές εκδηλώσεις)

The prognostic value of routinely performed minor salivary gland assessments in primary Sjögren's syndrome

- Μέσο LFS σημαντικά υψηλότερο σε ασθενείς που εμφάνισαν NHL (3.0 ± 0.894 vs 2.25 ± 1.086 ; $p=0.021$).
- Όριο ≥ 3 foci για ανάπτυξη NHL:
  - **PPV : 16%**
  - **NPV: 98%**
- LFS ≥ 3 ανεξάρτητη συσχέτιση με NHL σε πολυπαραγοντική μελέτη παλινδρόμησης

Συμπέρασμα:

- Σημαντική προγνωστική αξία της βιοψίας σιελογόνων αδένων ρουτίνας στην κλινική πράξη.
- Το LFS είναι χρήσιμο για την ανίχνευση ασθενών που θα εμφανίσουν NHL

Abatacept treatment reduces disease activity in early primary Sjögren's syndrome (open-label proof of concept ASAP study)

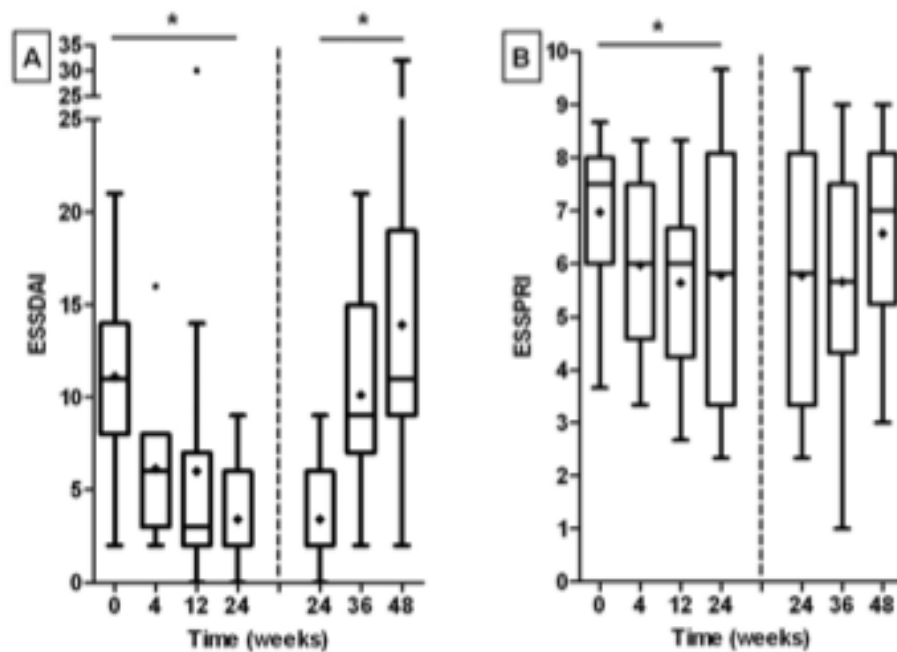
- Ανοιχτή μελέτη (proof of concept)
- **15 ασθενείς**
- IV abatacept σε σχήμα όμοιο με τη PA
- Follow- up: Εβδομάδα 4, 12, 24 (υπό έλεγχο πέρασ της θεραπείας).
- **Τελικά σημεία:**
  - ESSDAI
  - ESSPRI

Table 1 Baseline characteristics of the ASAP study population

Variable	Median (IQR) or n (%)
Age (years)	43 (32–51)
Female gender, n (%)	12 (80)
Disease duration (months)	11 (7–36)
IgG (g/L)	20.2 (15.3–26.7)
RF (kIU/L)	43 (20–184)
Anti-Ro/SSA positive, n (%)	15 (100)
Anti-La/SSB positive, n (%)	12 (80)
UWS (mL/min)	0.12 (0.07–0.23)
SWS (mL/min)	0.39 (0.24–0.57)
ESSDAI	11 (8–14)
Articular domain, n (%)*	13 (87)
Biological domain, n (%)*	11 (73)
CNS domain, n (%)*	0 (0)
Constitutional domain, n (%)*	5 (33)
Cutaneous domain, n (%)*	4 (27)
Glandular domain, n (%)*	11 (73)
Haematological domain, n (%)*	2 (13)
Lymphadenopathy domain, n (%)*	1 (7)
Muscular domain, n (%)*	0 (0)
PNS domain, n (%)*	1 (7)
Pulmonary domain, n (%)*	3 (20)
Renal domain, n (%)*	0 (0)
ESSPRI	7.5 (6.0–8.0)
Use of artificial tears, n (%)	15 (100)
Use of artificial saliva, n (%)	1 (7)
Use of prednisone, n (%)†	1 (7)
Use of hydroxychloroquine, n (%)†	2 (13)

Abatacept treatment reduces disease activity in early primary Sjögren's syndrome (open-label proof of concept ASAP study)

Μεγαλύτερη βελτίωση σε:

- Αρθρίτιδα
- Συστηματικά
- Λεμφαδενοπάθεια

•Χωρίς βελτίωση στη λειτουργία σιελογόνων και δακρυικών αδένων

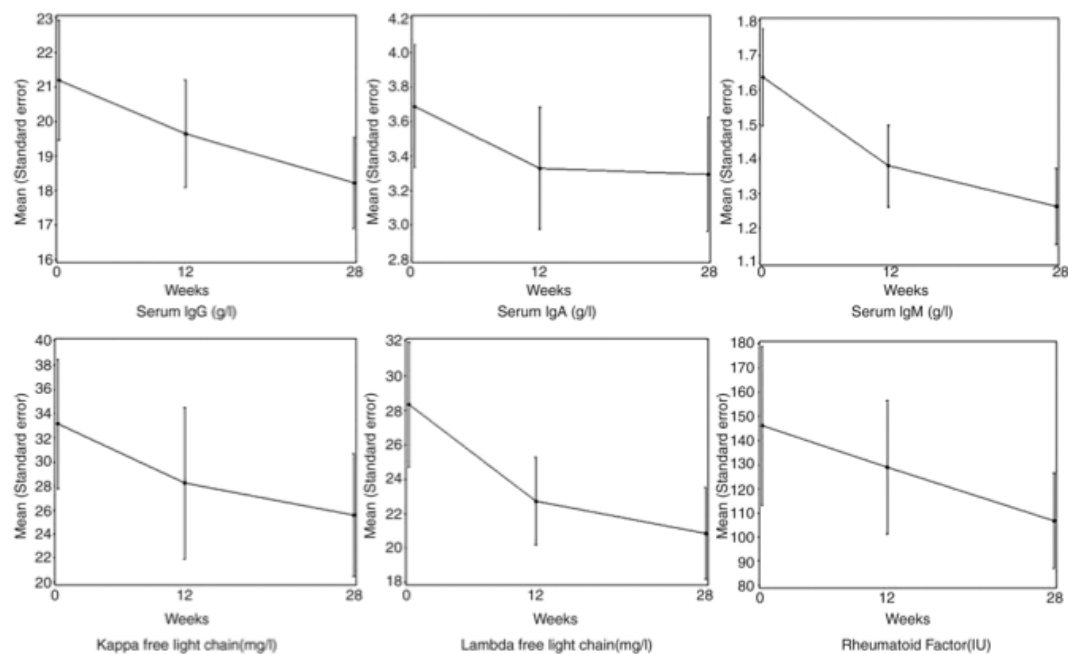
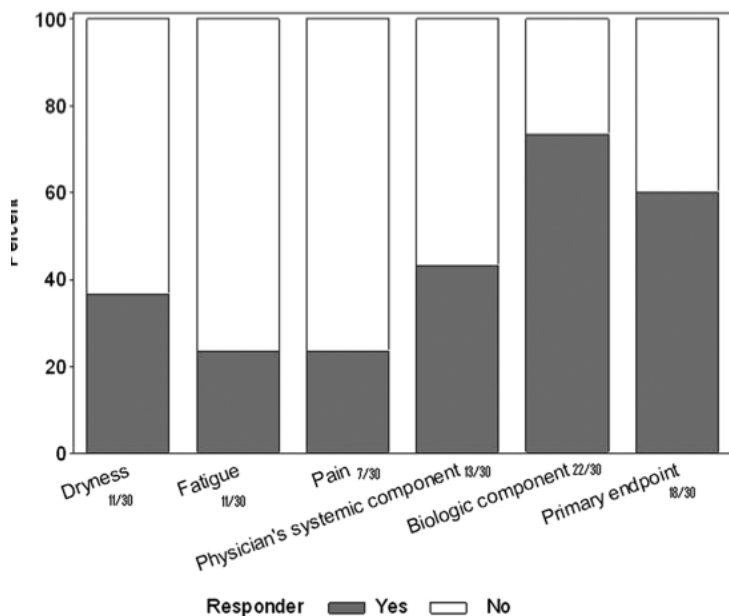
Συμπέρασμα: Το abatacept μειώνει την ενεργότητα και την κόπωση και βελτιώνει την ποιότητα ζωής σε ασθενείς με SS

Efficacy and safety of belimumab in primary Sjögren's syndrome: results of the BELISS open-label phase II study

- 30 ασθενείς
- **Κριτήρια εισαγωγής:** SSA(+)^{ve} ΚΑΙ:
  - Συστηματικές επιπλοκές ή
  - Διόγκωση σιελογόνων αδένων ή
  - Πρωιμη νόσο (< 5 έτη) ή
  - Δείκτες ενεργοποίησης Β-κυττάρων
- Διάρκεια 6 μήνες
- **1ary endpoints: Βελτίωση σε 2/5**
  - Μείωση $\geq 30\%$ στην ξηρότητα (VAS)
  - Μείωση $\geq 30\%$ στην κόπωση (VAS)
  - Μείωση $\geq 30\%$ στον πόνο (VAS)
  - Μείωση $\geq 30\%$ στο VAS ιατρού
  - Βελτίωση $> 25\%$ σε οποιοδήποτε δείκτη ενεργοποίησης Β κυττάρων

Efficacy and safety of belimumab in primary Sjögren's syndrome: results of the BELISS open-label phase II study

Primary endpoint: 60%
Mean ESSDAI: 8.8 → 6.3

Συμπέρασμα: Τα δεδομένα υποστηρίζουν τη διενέργεια τυχαιοποιημένων μελετών σε επιλεγμένους ασθενείς με pSS

Περίγραμμα

- **Συστηματικός ερυθηματώδης λύκος**
  - Παθογένεση
  - Ενεργότητα – Βλάβη - Συννοσηρότητες
  - Θεραπεία
- **Σύνδρομο Sjögren**
  - Πρόγνωση
  - Θεραπεία
- **Φλεγμονώδεις μυοπάθειες**
  - Κλινικές εκδηλώσεις
  - Θεραπεία

Risk of deep venous thrombosis and pulmonary embolism in individuals with polymyositis and dermatomyositis: a general population-based study

Σκοπός: Κίνδυνος για φλεβική θρομβοεμβολική νόσο (DVT και PE) σε ασθενείς με νέα διάγνωση ΠΜ/ΔΜ

- Μελέτη πληθυσμού (Population-based)
- 752 περιπτώσεις ασθενών με ΠΜ/ΔΜ
- ~ 7500 controls

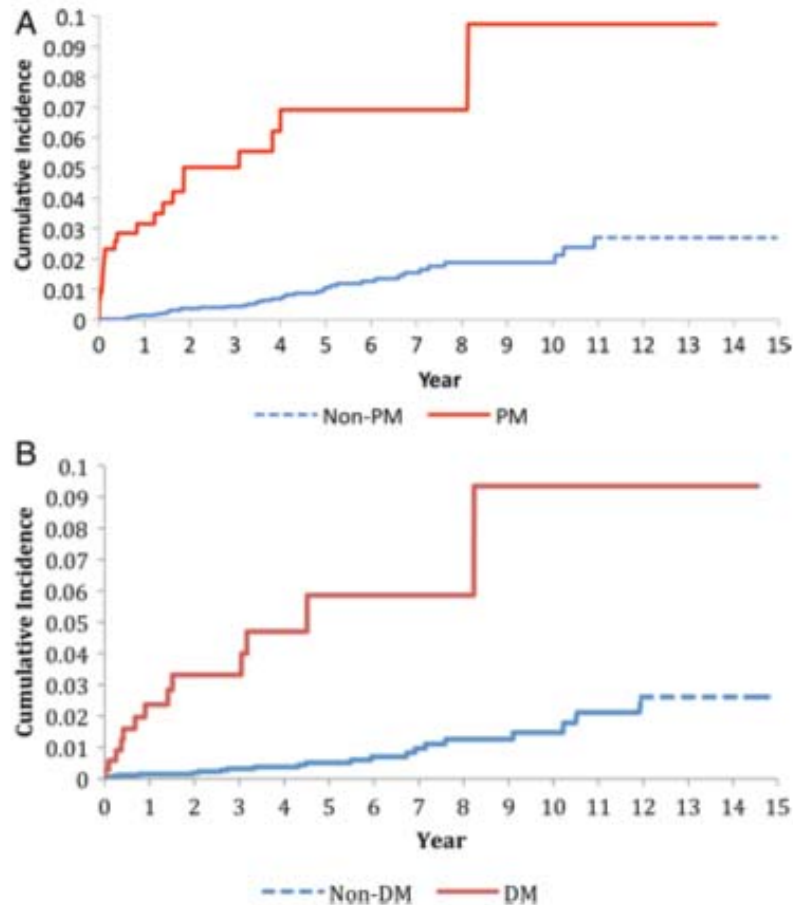
Table 4 Multivariable analysis of the risk of VTE, DVT and PE in individuals with PM/DM

	PM n=443	Non-PM n=4603	DM n=355	Non-DM n=3577
VTE				
Multivariable HR (95% CI)	7.0 (3.34 to 14.64)	1.0	8.39 (3.04 to 23.14)	1.0
DVT				
Multivariable HR (95% CI)	6.16 (2.07 to 18.35)	1.0	9.40 (2.88 to 30.68)	1.0
PE				
Multivariable HR (95% CI)	7.23 (2.86 to 18.29)	1.0	4.70 (0.85 to 25.98)	1.0

DM, dermatomyositis; DVT, deep vein thrombosis; PE, pulmonary embolism; PM, polymyositis; VTE, venous thromboembolism.

EXTENDED REPORT

Risk of deep venous thrombosis and pulmonary embolism in individuals with polymyositis and dermatomyositis: a general population-based study

Figure 1 Cumulative incidence of venous thromboembolism in the 443 cases with incident polymyositis (PM) (upper panel) and 355 cases with dermatomyositis (DM) (lower panel) as compared with age-matched, sex-matched and entry-time-matched controls randomly selected from the general population.

Συμπέρασμα: Ασθενείς με PM/DM έχουν σημαντικά αυξημένο κίνδυνο για VTE (1^η μελέτη πληθυσμού)

EXTENDED REPORT

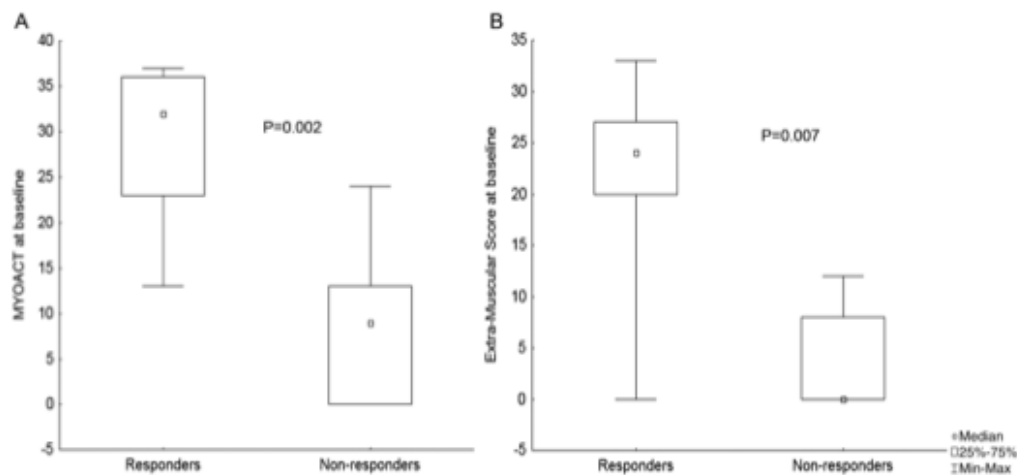
Anakinra treatment in patients with refractory inflammatory myopathies and possible predictive response biomarkers: a mechanistic study with 12 months follow-up

- Ανοιχτή μελέτη
- **15 ασθενείς με ανθεκτική μυοσίτιδα**
- SC anakinra για 12 μήνες
- Εκτίμηση κλινικής απόκρισης:
  - Six-item core set measures of disease activity International Myositis Assessment and Clinical Studies (**IMACS**) and functional index (**FI**)
- **Επαναληπτικές βιοψίες μυός**
  - Φλεγμονώδεις διηθήσεις, IL-1α, IL-1β, IL-1Rα και MHC-class I

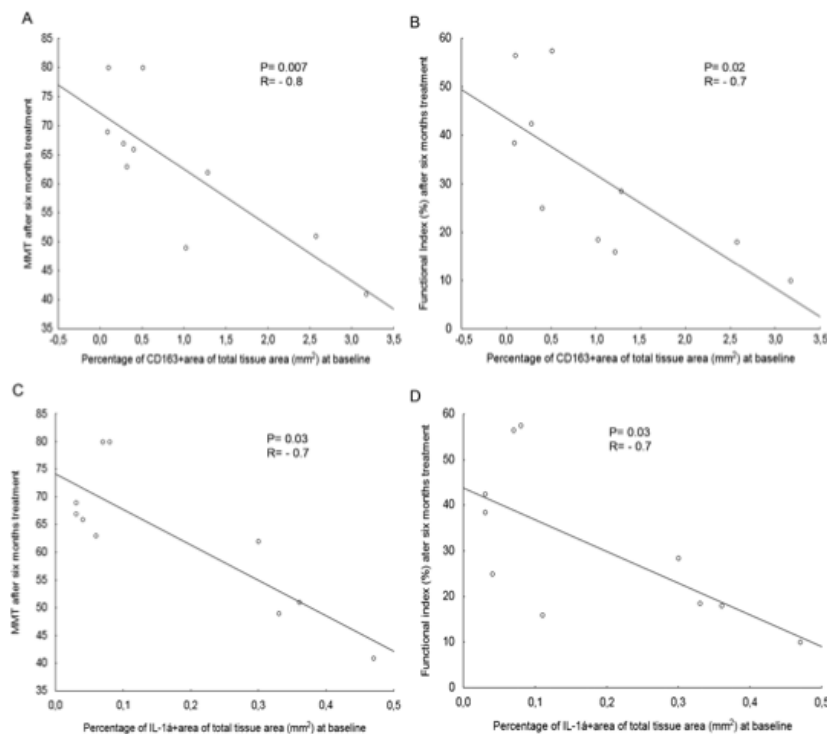
Disease duration at inclusion (years)	Previous treatment
4	Pred, AZA
1	Pred, AZA, ETN
9	Pred, AZA, MTX, IFX, ETN
5	Pred, AZA, MTX, CyA, IFX
6	Pred, AZA, MTX, Ivig, IFX, CyX
6	Pred, AZA, Ivig, CyX, IFX
19	Pred, AZA, MTX, CyA, Ivig, IFX
8	Pred, AZA, CyA
14	Pred, MTX, AMA, CyA, Ivig, IFX, creatine
7	Pred, AZA
8	Pred, MTX, CyA, Ivig, IFX
10 months	Pred, AZA
10	Pred, AZA, MTX
10	Pred, MTX, Ivig
6	Pred, AZA, MTX, CyA, IFX, oxandrolone

Anakinra treatment in patients with refractory inflammatory myopathies and possible predictive response biomarkers: a mechanistic study with 12 months follow-up

- Βελτίωση σε 7 ασθενείς
- Σταθεροποίηση σε 5
- Επιδείνωση σε 3

Συσχέτιση απάντησης με υψηλό MYOACT και εξω-μυϊκό score στο baseline

Συσχέτιση απάντησης με απουσία μακροφάγων και IL-1α στις βιοψίες μύος